

MVO Nederland beoordeelt:
DE VERKIEZINGS-
BELOFTES AAN
DUURZAME
ONDERNEMERS
AAN DE HAND
VAN DE 7 THEMA'S
VAN DE NIEUWE
ECONOMIE

In hoeverre hebben VVD, D66, CDA en ChristenUnie de beloftes uit hun verkiezingsprogramma's waargemaakt in het regeerakkoord?

VOORWOORD

MVO Nederland is positief over de groene ambities en doelstellingen in het coalitieakkoord. Ze bieden perspectief en kansen voor duurzame ondernemers. Veel hangt echter uiteindelijk af van de uitwerking in concrete maatregelen. Gelukkig staan de verkiezingsprogramma's van VVD, D66, CDA en ChristenUnie vol met concrete plannen. En lang niet alle verkiezingsbeloftes zien we terug. Maar er is nog hoop – de komende uitwerking in beleidsnota's biedt ruimte om beloftes alsnog waar te maken. Maar welke zijn dat? In deze analyse beoordeelt MVO Nederland de verkiezingsbeloftes die we graag terugzien in de verdere uitwerking.

In de analyse vind je allereerst een koppeling aan de Nieuwe Economie Indexscore (NEx). Deze geeft aan in hoeverre het Nederlandse bedrijfsleven op weg is naar de nieuwe economie op zeven thema's: nieuwe rijkdom, echte prijzen, transparante ketens, inclusief ondernemen, groene energie, biodiversiteit en de circulaire economie. Ondernemers zijn verantwoordelijk voor het realiseren van de nieuwe economie, maar kunnen dit niet alleen. Het nieuwe kabinet kan koplopende bedrijven ondersteunen met de juiste randvoorwaarden en investeringen. De vraag is of het op dit moment echter voldoende doet om duurzame ondernemers te ondersteunen.

Uit deze analyse blijkt dat de coalitiepartijen hun beloftes op groene energie en transparante ketens meer dan waargemaakt hebben. Met name D66 heeft veel uit de onderhandelingen op groene energie weten te slepen. Hetzelfde geldt voor de ChristenUnie, dat als enige nationale wetgeving voor transparante ketens in haar programma had staan.

De thema's nieuwe rijkdom en echte prijzen leveren duurzame ondernemers gemengde gevoelens op. Hoewel een aantal concrete maatregelen, zoals de generatietoets, in het regeerakkoord staan, blijft systeemverandering via bijvoorbeeld ambitieuze hervorming van het belastingstelsel uit.

Het thema circulaire economie is behoorlijk teleurstellend voor ondernemers. Ondanks dat drie van de vier partijen concrete maatregelen in het verkiezingsprogramma noemen, staan ze niet in het regeerakkoord. Daar ligt dus een enorme kans voor de uitwerking.

De NEx laat zien dat het met inclusief ondernemen de goede kant opgaat, mede dankzij het vrouwenquotum. Om deze positieve trend door te zetten is het wel belangrijk dat de VVD, CDA en D66 de plannen uit hun verkiezingsprogramma's in beleid gieten.

Tot slot zijn we helaas niet verbaasd over het gebrek aan biodiversiteit in het regeerakkoord. Alleen D66 had ambitieuze doelstellingen en concrete maatregelen, de rest zette vooral in op stimulering.

Er zijn veel stemmen die over het akkoord zeiden dat het een D66-akkoord zou zijn. Uit onze analyse blijkt dat dit slechts ten dele waar is: met name op het thema groene energie heeft D66 partijen zover gekregen om verder te gaan dan beloftes aan de achterban. Hetzelfde geldt voor de ChristenUnie op transparante ketens. Dat de partijen bereid waren om hierin mee te gaan in het belang van de toekomstbestendigheid van Nederland belooft veel voor de uitwerking.

De komende maanden werkt het kabinet aan de concrete uitwerking van het regeerakkoord. Wij pleiten ervoor dat maatregelen uit de verkiezingsprogramma's en het ambitieniveau niet verloren gaan in de uitwerking. De NEx laat zien dat de versnelling te traag gaat. Dit kabinet heeft de sleutel in handen om de aankomende regeerperiode de toekomstbestendigheid van Nederland te verzekeren.

*Maria van der Heijden,
Directeur-bestuurder MVO Nederland*

HOE LEES IK DE ANALYSE?

In onze eerder gepubliceerde analyse van de verkiezingsprogramma's onderzochten we hoe de verschillende partijen scoorden op de meetlat van de nieuwe economie. Welke verkiezingsbeloftes deden de partijen aan duurzame ondernemers?

Hiervoor hebben we elke partij voor elk criterium beoordeeld met **rood** (geen aandacht voor dit thema, draagt niet bij aan de nieuwe economie), **oranje** (thema wordt genoemd, maar geen concrete maatregelen) of **groen** (draagt bij aan nieuwe economie met concrete maatregelen). De scores op de criteria hebben we per thema bij elkaar opgeteld: het gemiddelde vormde de score op dat thema, op een vijfpuntsschaal (**rood** ★, **donkeroranje** ★★, **oranje** ★★★, **lichtgroen** ★★★★, **groen** ★★★★★).

Nu – na de publicatie van het regeerakkoord – onderzochten we in hoeverre de duurzame verkiezingsbeloftes van de partijen zijn waargemaakt.

Per thema scoort een partij **goed** ★★★★★, **voldoende** ★★★ of **onvoldoende** ★.

- **Een goed** betekent dat de belofte aan duurzame ondernemers is waargemaakt.
- **Een voldoende** betekent dat de belofte ongeveer is waargemaakt of dat het regeerakkoord verder gaat dan de belofte.
- **Een onvoldoende** betekent dat een verkiezingsbelofte niet is waargemaakt. Dat kan echter ook zijn omdat er geen duurzame belofte was. Wat je niet belooft kan je tenslotte ook niet waarmaken.

De Nieuwe Economie Index

In deze analyse verwijzen we naar de Nieuwe Economie Index: het cijfer dat MVO Nederland jaarlijks toekent aan de duurzaamheid van de Nederlandse economie. MVO Nederland ontwikkelde deze index in 2020 omdat het haar missie is zo snel mogelijk de nieuwe economie te bereiken. Daarvoor moet in het jaar 2025 minimaal twintig procent van de economie omgaan in de nieuwe economie. Dat punt wordt gezien als een kantelpunt: na die tijd zal de economie steeds sneller verduurzamen en is er geen weg terug meer naar de oude economie.

De NEX is het gemiddelde van de scores op de door MVO Nederland vastgestelde zeven thema's van de nieuwe economie: nieuwe rijkdom, echte prijzen, transparante ketens, inclusief ondernemen, duurzame energie, biodiversiteit en circulaire economie. In deze analyse vind je de thema-scores, die aangeven hoe ver we op elk thema zijn met het bereiken van de nieuwe economie. Meer over de Nieuwe Economie Index [vind je op onze website](#).

DE ANALYSES IN ÉÉN OOGOPSLAG

	VVD	CDA	D66	CU
NIEUWE RIJKDOM				
Belofte in verkiezingsprogramma	●	●	●	●
Belofte waargemaakt in regeerakkoord	●	●	●	●
ECHTE PRIJZEN				
Belofte in verkiezingsprogramma	●	●	●	●
Belofte waargemaakt in regeerakkoord	●	●	●	●
TRANSPARANTE KETENS				
Belofte in verkiezingsprogramma	●	●	●	●
Belofte waargemaakt in regeerakkoord	●	●	●	●
INCLUSIEF ONDERNEMEN				
Belofte in verkiezingsprogramma	●	●	●	●
Belofte waargemaakt in regeerakkoord	●	●	●	●
GROENE ENERGIE				
Belofte in verkiezingsprogramma	●	●	●	●
Belofte waargemaakt in regeerakkoord	●	●	●	●
BIODIVERSITEIT				
Belofte in verkiezingsprogramma	●	●	●	●
Belofte waargemaakt in regeerakkoord	●	●	●	●
CIRCULAIRE ECONOMIE				
Belofte in verkiezingsprogramma	●	●	●	●
Belofte waargemaakt in regeerakkoord	●	●	●	●

NIEUWE RIJKDOM

SCORE NIEUWE ECONOMIE INDEX 2022 = 6,5%

Nieuwe rijkdom ziet het realiseren van de nieuwe economie als leidend, in plaats van financiële overwegingen. We onderzochten in hoeverre ondernemers in de praktische zin ondersteuning krijgen en of de overheid optreedt als duurzame opdrachtgever.

In de verkiezingsprogramma-analyse scoorden VVD en CDA matig, omdat zij duurzaamheid als bijzaak zien. D66 en ChristenUnie maken de nieuwe economie tot hoofddoel. Dit zien we terug in de duurzame koers van het regeerakkoord. Zo komt de brede welvaartsindicator van de ChristenUnie terug als 'generatietoets'. Er ontbreekt wel een aantal concrete D66-maatregelen. We hopen dat de inzet op 100 procent circulair aanbesteden terugkomt in de uitwerking van het regeerakkoord. Dit net als het voornemen om groene voorwaarden te verbinden aan herstelprogramma's.

Wat was de belofte in het verkiezingsprogramma?

Is de belofte waargemaakt in het regeerakkoord?

VVD

★
VVD maakt hand in hand gaan van groen en groei niet concreet.

★
Nee, want geen belofte.

CDA

★★
CDA ziet duurzaamheid als extra.

★
Nee, want geen belofte.

D66

★★★★★
Brede welvaart leidend, groene voorwaarden herstel, alleen circulair aanbesteden vanaf 2023.

★★★
Ongeveer, 100% circulair aanbesteden en groene voorwaarden herstel ontbreken

CU

★★★★★
Uitgebreide brede welvaartsindicator.

★★★★★
Ja, de generatietoets is de nieuwe naam voor de brede welvaartsindicator.

ECHTE PRIJZEN

SCORE NIEUWE ECONOMIE INDEX 2022 = 18,2%

We zijn zeer teleurgesteld dat de ambitieuze plannen van D66 en de ChristenUnie om het belastingstelsel te hervormen niet in het coalitieakkoord staan. Zo beloofde D66 een koppeling tussen het verhogen van de lasten op vervuiling en verbruik en het verlagen van de lasten op arbeid. In het regeerakkoord staat een aantal nieuwe milieubeprijzingen zoals rekeningrijden, maar een duidelijke koppeling met lastenverlaging op arbeid ontbreekt. Ook de ChristenUnie beloofde om het belastingstelsel te hervormen én om fiscale vergroening een onderdeel van te maken. Alleen met een ambitieuze hervorming van het belastingstelsel maken we duurzaam ondernemen concurrerend. We hopen dit in de uitwerking van het beleid te zien.

Wat was de belofte in het verkiezingsprogramma? Is de belofte waargemaakt in het regeerakkoord?

VVD	★ Wil dat de vervuiler betaalt maar werkt dit niet uit in concrete maatregelen.	★ Nee, want geen belofte.
CDA	★ Geen concrete maatregelen, afspraken op EU-niveau.	★ Nee, want geen belofte.
D66	★★★★ Koppeling tussen lastenverhoging en verbruik en vervuiling en lastenverlaging arbeid, hogere CO2-prijs.	★★★ Ongeveer. Kabinet voert nieuwe milieubeprijzingen door maar koppeling met arbeid ontbreekt.
CU	★★★★ Ambitieuze aanpassen belastingstelsel, twijfelt over ambitieuze CO2-prijs (veel voorwaarden).	★★★ Ongeveer, ambitie ontbreekt in het aanpassen van het belastingstelsel.

TRANSPARANTE KETENS

SCORE NIEUWE ECONOMIE INDEX 2022 = 7,4%

De ChristenUnie had het meest verregaande voorstel om transparante ketens te bevorderen: een wetgeving voor eerlijke handelsketens. Ondanks dat dit voorstel niet in de andere partijprogramma's stond, komt het wel terug in het regeerakkoord. Er is wel een compromis gesloten, te zien aan de vele mitsen en maren waar het uiteindelijke wetgevingsvoorstel aan moet voldoen. We zijn blij met het CDA-voorstel voor een herkomstetiket op voedsel. En het D66-voorstel om een rapportagekader voor verantwoord ondernemen te introduceren. Gezien de beperkte mate waarin het Nederlandse bedrijfsleven transparant is over ketens, is een aanscherping van het beleid hoognodig.

Wat was de belofte in het verkiezingsprogramma? Is de belofte waargemaakt in het regeerakkoord?

VVD	 ★ Niet over gesproken.	 ★ Nee, want geen belofte.
CDA	 ★ IMVO de norm, maar geen concrete maatregelen, herkomstetiket voedsel.	 ★ Nee, want geen belofte.
D66	 ★★★★★ Eén kader voor IMVO. IMVO op Europees vlak, alleen als bedrijfsleven zelf geen verantwoordelijkheid neemt.	 ★★★★★ Ja, 1 mvo-rapportagekader in regeerakkoord.
CU	 ★★★★★★ Nationale wetgeving, omgekeerde bewijslast.	 ★★★★★★ Ja, nationale wetgeving staat in regeerakkoord.

INCLUSIEF ONDERNEMEN

SCORE NIEUWE ECONOMIE INDEX 2022 = 39,8%

Alle partijen behalve ChristenUnie beloofden verregaande maatregelen om inclusief ondernemen te bevorderen. De voorstellen van VVD en CDA om respectievelijk mensen met een beperking te ondersteunen en de kinderopvang te vereenvoudigen staan in het regeerakkoord. In de uitwerking zien we graag de voorstellen van het CDA om vrouwelijk ondernemerschap te stimuleren terug. Hetzelfde geldt voor het voorstel van de VVD om een wet te introduceren die een eerlijke kans bij sollicitaties afdwingt.

**Wat was de belofte in het
verkiezingsprogramma? Is de belofte waargemaakt
in het regeerakkoord?**

VVD	★★★★ Eerlijke kans bij sollicitatiewet, ondersteuning mensen met beperking door overheid.	★★★ Ongeveer, wet komt niet terug maar ondersteuning mensen met beperking wel.
CDA	★★★★ Gelijke beloning, nieuwe afspraken thuiswerken, ander systeem kinderopvang, actieve aanpak arbeidsmarktdiscriminatie.	★★★ Ongeveer, kinderopvang komt terug en aanpak arbeidsmarktdiscriminatie.
D66	★★★★★ Concrete maatregelen voor verschillende doelgroepen zoals quotum en verplichte sollicitatiecommissies.	★ Nee, komt niet terug.
CU	★★★ Geen concrete maatregelen.	★ Nee, geen belofte.

GROENE ENERGIE

SCORE NIEUWE ECONOMIE INDEX 2022 = 10,5%

MVO Nederland is blij verrast met de verhoogde ambitie op het gebied van klimaat en energie in het regeerakkoord. Met alle klimaatwinst die D66 heeft behaald is het welverdiend dat D66'er Rob Jetten is benoemd als minister voor Klimaat en Energie. Ook CDA behaalde een succesje met het opnemen van het burgerberaad in het regeerakkoord. Wat nog ontbreekt is meer aandacht voor normering en prijsprikkels. Welke partij maakt zich daar hard voor in de uitwerking?

**Wat was de belofte in het
verkiezingsprogramma?**

**Is de belofte waargemaakt
in het regeerakkoord?**

VVD

★★★

Alleen afspraken
klimaatakkoord.

★★★

Ongeveer, het regeerakkoord
gaat verder dan de belofte.

CDA

★★★

Afspraken
klimaatakkoord,
burgerberaad.

★★★★★

Ja, burgerberaad staat in
regeerakkoord.

D66

★★★★★

55% doelstelling in
Nederland én EU.

★★★★★

Ja, ophogen reductie-
doelstelling staat in
regeerakkoord.

CU

★★★

Alleen afspraken
klimaatakkoord.

★★★

Ongeveer, het regeerakkoord
gaat verder dan de belofte.

BIODIVERSITEIT

SCORE NIEUWE ECONOMIE INDEX 2022 = 12,4%

Het merendeel van de coalitiepartijen pleit voor het stimuleren van ondernemers in de transitie naar natuurinclusief ondernemen. Dat het regeerakkoord vooral gebruikmaakt van de wortel – het lanceren van een fonds van 25 miljard euro – en niet van de stok – kwam niet als een verrassing. Daarom hopen wij dat de ambitieuze maatregelen van D66, zoals 50 procent minder stikstofuitstoot in 2030 en stikstofbeprijzing terugkomen in de uitwerking.

Wat was de belofte in het verkiezingsprogramma? Is de belofte waargemaakt in het regeerakkoord?

VVD	 ★★ Biodiversiteit verbeteren onder voorbehoud.	 ★ Ongeveer, het regeerakkoord gaat verder dan de belofte.
CDA	 ★★ Compensatie boeren - niet uitkopen, groene steden, geen internationaal benoemd.	 ★★★★ Ongeveer, regeerakkoord zet in op stimulering i.p.v. harde criteria. Dit is wat het CDA beloofde maar duurzame ondernemers willen meer ambitie.
D66	 ★★★★★ Grote ambities: natuurgebieden uitbreiden, 50% minder stikstof in 2030 en benoemt internationaal.	 ★ Nee, beloftes komen niet terug.
CU	 ★★★★★ Kringlooplandbouw op EU-niveau, stimulering duurzaam boeren, geen stevige stikstofmaatregelen.	 ★★★★ Ongeveer, regeerakkoord zet in op stimulering i.p.v. harde criteria. Dit is wat de ChristenUnie beloofde maar duurzame ondernemers willen meer ambitie.

CIRCULAIRE ECONOMIE

SCORE NIEUWE ECONOMIE INDEX 2022 = 12,9%

Het regeerakkoord noemt de circulaire economie alleen in relatie tot het klimaat. En dat terwijl er in de verkiezingsprogramma's duidelijke overeenstemming heerst over de in te voeren maatregelen. De concrete maatregelen van CDA, D66 en ChristenUnie ontbreken volledig. Waar is bijvoorbeeld het invoeren van het recht op reparatie en een materialenpaspoort voor de bouw? ChristenUnie en VVD beloofden om met nieuwe doelstellingen te komen en D66 hing er zelfs een concreet cijfer aan: 30 procent minder grondstoffen in 2025. Nu de roep van ondernemers om het circulaire economie-beleid op te schalen luider wordt, hopen we dat de partijen deze maatregelen en doelstellingen alsnog meenemen in de uitwerking.

Wat was de belofte in het verkiezingsprogramma? Is de belofte waargemaakt in het regeerakkoord?

VVD	 ★★ Geen doelen, wel maatregelen maar weinig concreet.	 ★ Nee, want geen belofte.
CDA	 ★ Alleen recht op reparatie.	 ★ Nee, komt niet terug.
D66	 ★★★★★ 2025 doel: 30% minder grondstoffen, paspoort voor elk gebouw, financiering makkelijker.	 ★★★ Ongeveer, we hadden graag de concrete maatregelen van D66 teruggezien.
CU	 ★★★★★ Wil stevige doelen - zegt niet welke, materialenpaspoort bouw.	 ★★★ Ongeveer, we hadden graag de concrete maatregelen van ChristenUnie teruggezien.

EERDERE ANALYSES

Deze analyse is een vervolg op twee eerdere analyses die MVO Nederland deed. Allereerst een analyse van de verkiezingsprogramma's in februari 2021, waarin we onderzochten hoe de verschillende partijen scoorden op de zeven thema's van de nieuwe economie. En in december 2021 beoordeelden we het regeerakkoord op dezelfde zeven thema's.

OVER MVO NEDERLAND

Of je nu zoekt naar mogelijkheden om je CO₂-uitstoot te verminderen, wilt werken aan hergebruik van je restmateriaal of financiering zoekt voor je duurzame innovaties; als ondernemer loop je tegen specifieke wet- en regelgeving aan. MVO Nederland is de beweging van ondernemers in de nieuwe economie en creëert de optimale condities om toekomstbestendig ondernemen in de nieuwe economie mogelijk te maken.

Hoe we dat doen? We voeren een actieve lobby door in gesprek te gaan met ambtenaren, bestuurders, beleidsmakers en politici. Ook in Europa. We voorzien hen van argumentatie voor de bestaande politieke agenda. Maar helpen ook bij het op de agenda zetten van nieuwe punten. Daarbij gaan we uit van de standpunten die voor koplopende bedrijven in de nieuwe economie belangrijk zijn. Zij zijn ons kritische klankbord en bieden inspirerende voorbeelden voor het versterken van ons verhaal.

Als belangenbehartiger van de nieuwe economie maken we duidelijk wat er moet veranderen om toekomstbestendig ondernemen eenvoudiger en financieel aantrekkelijker te maken. We maken ons daarbij hard voor systeemveranderingen die alle partners in onze beweging raken. Denk hierbij aan het bewerkstelligen van een duurzaam belastingstelsel, het neerzetten van een stevige ambitie in klimaat- en energiebeleid en de circulaire economie, en een overheid die leidend is in duurzaam inkopen en aanbesteden.

Meer informatie

Meer weten over onze belangenbehartigingsactiviteiten?

[Neem dan contact met ons op.](#)

Zelf invloed uitoefenen op de politiek?

[Word partner van MVO Nederland](#) en neem je aandeel in de nieuwe economie.

Blijf op de hoogte

Blijf eenvoudig op de hoogte van alle updates van MVO Nederland via [LinkedIn](#), [Twitter](#), onze [maandelijkse nieuwsbrief](#), [maandelijkse eventupdate](#) én [podcast](#).